

'We draaien hier complexe onderzoeken naar zware georganiseerde criminaliteit'

'Op Curaçao ben ik slechts te gast'

Martine Vis is teamchef van het Recherche Samenwerkingsteam, met standplaats Curaçao. Daarnaast is zij samen met het OM verantwoordelijk voor het nieuwe Team Bestrijding Ondernijning. 'De mensen die ons het liefst zien vertrekken, zijn waarschijnlijk ook degenen in wie wij de meeste interesse hebben.'

Martine Vis maakt zich al jaren hard voor de Caribische politieportefeuille. Haar Caribische interesse begon toen ze werkte als districtschef in Rotterdam Zuid, met onder andere de Millinxsbuurt. Hier kwam veel problematiek voor, waar mensen van de eilanden bij betrokken waren. In de aanloop naar de onafhankelijkheid van Curaçao op 10 oktober 2010, moest een traject tot stand komen dat de rechtshandhaving substantieel zou verbeteren. Vanuit haar expertise kwam Vis in het projectteam dat dit verbeterplan ging opstellen. In 2008 startte zij als portefeuillehouder Caribisch gebied en richtte zij zich onder andere op de operationele en niet-operationele samenwerking met de eilanden. In februari 2016 begon Martine Vis op Curaçao als teamchef van het Recherche Samenwerkingsteam (RST) en het Team Bestrijding Ondernijning (TBO). Als teamchef heeft zij een duidelijke visie op de teams en de toekomst van zowel RST als TBO. Reden genoeg voor een gesprek op Curaçao over haar eerste ervaringen.

Kennis "Toen de vacature voor teamchef openging, was dat voor mij het juiste moment. Ik neem kennis mee, zowel over de eilanden als over de aanpak van georganiseerde criminaliteit, waar ik in Rotterdam veel mee bezig was." Het RST is al jaren actief op de eilanden. Het team werkt voor alle landen en openbare lichamen van het Koninkrijk (zie kader 10-10-2010). Martine Vis: "Het RST richt zich op onderzoeken naar zware, grensoverschrijdende, georganiseerde criminaliteit. Het team werkt uitdrukkelijk in samenwerkingsverband, door middel van 'twinning' tussen collega's uit Nederland en lokale collega's, die ook tijdelijk bij het RST werken. Gemiddeld is driekwart van het team Nederlands en een kwart lokaal. Het RST levert gerichte kennisoverdracht op specialistische vlakken, zoals analyse, interceptie en ICT."

Ondernijning In 2014 begonnen de voorbereidingen voor het Team Bestrijding Ondernijning (TBO). Ook hier was Vis bij betrokken, samen met Guus Schram, de procureur-generaal van Curaçao, Sint Maarten en Caribisch Nederland. Inmiddels draait het TBO, dat bestaat uit collega's uit Nederland die veelal voor een kortere periode in het team werken. De aard van de onderzoeken

van het TBO is anders dan die van het RST. Beide teams staan dan ook los van elkaar. "De focus bij het TBO ligt op ondernijning van de rechtsstaat. Het team doet onderzoek naar ambtelijke corruptie en lijkt in die zin wel wat op de Nederlandse Rijksrecherche. Eén van de belangrijkste partners voor het TBO is dan ook de Landsrecherche van Curaçao en Sint Maarten, die je kunt zien als de lokale Rijksrecherche."

Het probleem van ondernijning is zodanig dat het bestaansrecht van het TBO zich in korte tijd al bewezen heeft. Momenteel lopen er bij het TBO zes onderzoeken, maar die verkeren in een te pril stadium om hierover te vertellen. De onderzoeken worden onder

'Het probleem van ondernijning blijkt breder verspreid dan verwacht'

10-10-2010

Curaçao en Sint Maarten zijn sinds 10 oktober 2010 nieuwe landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Aruba was dat al. Bonaire, Saba en Sint Eustatius zijn Openbare Lichamen van Nederland. Aruba, Curaçao en Sint Maarten zijn zelf verantwoordelijk voor goed bestuur, onderwijs en het rechtssysteem. Het Koninkrijk der Nederlanden is verantwoordelijk voor buitenlandse betrekkingen, defensie en de Nederlandse nationaliteit.

>>

>> embargo gedraaid en er vindt geen twinning plaats. Daarnaast is er een grotere mate van afscherming nodig, gezien het hoge afbreukrisico.

Flexpool Het TBO telt formatief vijftig Nederlandse collega's. Momenteel zijn zo'n veertig mensen voor het TBO aan het werk in het Caribisch gebied. De duur van de uitzendingen hangt af van de functie en de specifieke vraag binnen onderzoeken. De lengte van de uitzending kan dus nogal verschillen in onderzoeken en per functie. Daarnaast is er nog een flexpool van ongeveer twintig collega's in Nederland, die op afroep richting de Cariben kunnen vertrekken om daar voor korte tijd te ondersteunen. Het is een bewuste keuze om in het TBO flexibeler te werken dan bij het RST, waar mensen meestal voor een periode van drie tot vijf jaar worden uitgezonden. "Ik zou bij het TBO het liefst werken met een vaste kern en een flexibel team van experts hier én in Nederland. We kunnen dan kortdurend gerichte kennis invliegen als dat echt nodig is. Als er op de eilanden bijvoorbeeld financiële kennis nodig is, dan vlieg je collega's hierheen. Maar een hele boekhouding onderzoeken, kun je ook in Nederland laten doen", legt Vis uit.

De mensen die korter dan een jaar worden uitgezonden - de flexpool dus - komen zonder hun gezin. Martine Vis kan meerdere voordelen opnoemen van de flexpool. "Mensen zijn mobieler als ze alleen komen. Dan kunnen ze bijvoorbeeld makkelijker even voor drie weken op Sint Maarten werken, dan wanneer ze een gezin bij zich hebben." De korte uitzendingen hebben bovendien nog een voordeel van een geheel andere orde. "Als de onderzoeken echt heel spannend worden, zet je iemand alleen sneller op het vliegtuig terug naar Nederland."

'Soms moeten mensen buikpijn hebben van een klus'

Flexibel Vooraf was de teamchef huiverig over de werking van de pools. "Je hoopt niet dat er mensen komen die elke avond met een biertje op het strand gaan hangen, omdat ze alleen zijn. Natuurlijk is er een selectieprocedure, maar het was toch afwachten hoe het zou uitpakken." Collega's die alleen komen, trekken volgens Vis wel naar elkaar toe. "Dat is soms lastig. Maar het moeilijkst voor die collega's is toch de scheiding van hun gezin en familie. Daar maak ik mij, vanuit mijn verantwoordelijkheid, weleens zorgen over."

De ervaringen met de flexpools zijn echter zodanig positief, dat Vis met de gedachte speelt om bij het RST ook meer op deze wijze te gaan werken. Bij het RST komen mensen uit Nederland in principe voor drie jaar, met de mogelijkheid tot verlenging naar vijf jaar. "We kunnen bij het RST gerichter kennis laten komen. Bovendien zou ik af willen van de verlengingen naar vijf jaar, tenzij

iemand een heel bijzondere meerwaarde heeft." Dit plan is in de ontwikkelfase en moet in verschillende lagen besproken worden.

Beeldvorming De uitzending van Nederlandse collega's naar de eilanden, heeft ook voordelen voor de politie in Nederland. Maar dat bewustzijn laat nog weleens te wensen over. "Er is onvoldoende begrip. We zijn exoot, te ver weg. Mensen denken vaak dat we onder een palmboom liggen, terwijl de werkomstandigheden buitengewoon complex zijn." Vis wil dat in Nederland een accurater beeld ontstaat over de werkzaamheden van het RST en TBO. "We draaien hier complexe onderzoeken naar zware georganiseerde criminaliteit en dat onder zeer moeilijke omstandigheden. De samenwerking mag volwassener en het beeld in Nederland moet beter. Er moet niet lacherig gedaan worden over werken bij het RST of TBO."

Daarnaast heeft het volgens haar een enorme meerwaarde als collega's een deel van hun carrière op de eilanden doorbrengen. "Collega's krijgen gigantische verantwoordelijkheid en gaan beseffen dat je niets vanzelf krijgt in onderzoeken. Dit maakt hen inventief. Ze zijn uit hun comfortzone. Heel simpele zaken als het verkrijgen van camerabeelden of gegevens kan hier al heel complex zijn." Vis gelooft in de kracht om op deze wijze mensen te ontwikkelen. "Soms moeten mensen buikpijn hebben van een klus. Dan word je uitgedaagd. Eenmaal terug in Nederland kunnen ze van die ervaring veel profijt hebben en de organisatie ook."

Tegelijkertijd ziet zij dat de terugkeer van collega's na hun uitzending niet altijd vlekkeloos verloopt. "Sommige mensen blijven bezig met terugkomen naar de eilanden en aarden niet meer goed in hun Nederlandse baan. Willen zij terug voor het werk of voor het leven hier, vraag ik me dan oprecht af. Uiteindelijk is het vooral de bedoeling dat collega's met een frisse blik komen en ook weer met een frisse blik terugkeren. Als je een volgende stap zet, sluit je ook een boek. En wat je geleerd hebt, neem je weer mee", zegt ze. Kijkend naar de toekomst neemt Martine Vis daarin voor zichzelf ook afstand. "Als ik terugkeer na mijn uitzending, ben ik niet de beste persoon meer voor de Caribische portefeuille. Dan heb ik niet meer die frisse blik."

Verwevenheid Het TBO heeft een goede start gemaakt en inhoudelijk gaat het goed. "Vooraf lag er een projectplan voor het team en de eerste onderzoeken, maar daarna was het afwachten wat we zouden aantreffen. Zou het probleem wel zo groot zijn? Komen we niet voor niets? Maar het probleem van ondermijning blijkt breder verspreid dan verwacht. Het zit op meer plekken en de verwevenheid tussen onder- en bovenwereld is groter dan we dachten." De verklaring daarvoor vindt Vis onder andere in het feit dat mensen op de eilanden vaker 'familie' van elkaar zijn en minder anoniem leven in kleine gemeenschappen. Zo komen ze makkelijker in aanraking met vormen van corruptie. "Het is lastig om familie iets te weigeren. Dat maakt mensen gevoeliger voor omkoping."

Bij de aanpak van ondermijning komt meer kijken dan enkel het draaien van strafrechtelijke onderzoeken. Ook door samenwerking, onder andere op het gebied van preventie, valt winst te behalen. Als voorbeeld noemt Martine Vis het onderwijs. Dit valt sinds de onafhankelijkheid in 2010 onder de eigen verantwoordelijkheid van de eilanden. Aangezien de problemen dieper in de samenleving zitten, zal daarop geïnvesteerd moeten worden, aldus Vis. "Er is een gedragsverandering nodig. Als mensen de schouders ophalen over het feit dat geld verdwijnt in de zakken van verkeerde personen, realiseren ze zich dan wel dat dat geld ook op een andere manier gebruikt had kunnen worden? Dat dat geld naar zorg en onderwijs had kunnen gaan? Mensen moeten zich ervan bewust worden dat het abnormaal is om geld voor je stem te krijgen, of te betalen voor een vergunning. Als mensen dat normaal vinden, is het bijna onderdeel van de samenleving geworden. Dan is de gedachte: als iedereen het doet, doe ik het ook maar." Vis haalt als voorbeeld Gerrit Schotte aan (zie kader Zaak Schotte). De voormalig minister-president van Curaçao werd begin 2016 veroordeeld voor omkoping en witwassen, na onderzoek door het RST. Het hoger beroep is binnenkort. Schottes partij MFK leed de afgelopen verkiezingen verlies. "In de lokale media wordt Schotte nu als voorbeeld gesteld. Iemand die onaantastbaar leek, wordt vervolgd en krijgt mogelijk ook in hoger beroep gevangenisstraf."

'Het is op eieren lopen'

Acceptatie Niet iedereen op de eilanden zat te wachten op de komst van het TBO uit Nederland dat de corruptie zou gaan aanpakken op Sint Maarten en Curaçao. De lokale kranten stonden er bol van. Het team zit dan ook in een ingewikkelde positie. Vis: "De mensen die ons het liefst zien vertrekken, zijn waarschijnlijk ook de personen in wie wij de meeste interesse in hebben. Het is op eieren lopen." Uiteindelijk kwam de toestemming van het Justitieel Vierlanden Overleg (JVO: Nederland, Sint Maarten, Aruba en Curaçao), het overleg tussen de vier ministers van Veiligheid en Justitie. De aandacht is inmiddels geluwd. "De lokale acceptatie hangt in belangrijke mate af van de partij of partner waarmee je werkt", vertelt Vis. Een belangrijke partner, die ook het belang respecteert, is bijvoorbeeld de Landsrecherche.

Het TBO is in eerste instantie opgericht voor twee jaar. "Dat is natuurlijk een politieke beslissing, maar naar mijn mening is die periode te kort. Als we dan stoppen, heb je een aantal mooie veroordelingen voor elkaar gekregen en de eilanden daarmee een klein beetje veiliger gemaakt. Dat geeft slechts een beperkt effect. Misschien heb je wel tien of twintig jaar nodig om iets in gang te zetten." De teamchef zou het TBO graag bestendigen en ondermijning structureel aanpakken.

Op de vraag hoe ver de verantwoordelijkheid van Nederland nog moet strekken op de eilanden, reageert Vis helder. "Als

Zaak Schotte

Gerrit Schotte richtte in 2010 Movemento Futuro Kòrsou (MFK) op en was van 2010 tot 2012 minister-president van Curaçao. In maart 2016 werd Schotte in Willemstad veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie jaar wegens ambtelijke omkoping, witwassen en valsheid in geschrifte. Volgens het OM kreeg Schotte voor de oprichting van zijn partij geld van Francesco Corallo, een Italiaanse casinobaas op Sint Maarten, die wordt gelinkt aan de Italiaanse maffia. Als premier zou Schotte zijn macht hebben misbruikt ten gunste van Corallo.

Nederland en de eilanden samen in het Koninkrijk blijven, moeten we dit ook blijven ontwikkelen. Anders had beter een exitstrategie gekozen kunnen worden, naar voorbeeld van Suriname. Zie het maar als een ingewikkelde liefdesrelatie. Je kunt uit elkaar gaan, maar de verbintenis is te groot om elkaar echt los te laten."

Verlengstuk In de toekomst hoopt Martine Vis ook meer samen op te trekken met de politie, de FIOD en het OM (Landelijk en Functioneel Parket). De verschillende partijen staan nu volgens Vis nog te ver van elkaar af. "We denken over een virtueel team, waarvan een deel in Nederland zal zitten en een deel op de eilanden. We hebben daar recent over gesproken en geconcludeerd dat we elkaar meer als verlengstuk moeten gaan zien, zodat de noodzaak van samenwerking eerder ingezien wordt. En niet pas na een liquidatie in Nederland waar informatie-uitwisseling voor nodig is. We kunnen meer samen optrekken. Zeker bij het TBO. Als we informatie vragen, krijgen we in sommige gevallen geen antwoord. Dan staan we dus echt te ver weg."

De doelen van Vis zijn helder. Het TBO bestendigen en bouwen aan samenwerking op de eilanden. Daarbij leerde Vis laatst een wijze les van een lokale collega die tegen haar zei: 'Nederlanders plannen alles en daarmee plan je ook je teleurstellingen. Wij doen geen boodschappen met een lijstje, want als de producten er dan niet zijn gaan we teleurgesteld naar huis.' Martine Vis neemt dit mee in haar werk. "Als je niet met een andere cultuur kunt omgaan, moet je niet naar een ander land reizen. De Nederlandse manier van werken is een beetje arrogant. Nederlanders hebben iets horkerigs. We kunnen wat subtieler zijn. Ik probeer me dagelijks heel bewust te zijn van de context van mijn werk. En realiseer me maar al te goed dat ik hier slechts te gast ben."

Wilt u reageren op dit artikel?

Mail naar redactie.blauw@politieacademie.nl

Lees ook Blauw 3, 2015